

reix sovint des del S. XIII, Du C. en cita ja un ex. llatí de 1245 provinent d'Itàlia (Gènova), i la gran difusió en els dialectes italians, en significats varis, així com l'existència allà del verb *bricolare* 'llançar, gitar' [Burchiello, 1404-49], fa versemblant la procedència italiana. En els parlars del Nord d'Itàlia, per influència del verb, el substantiu va passar a accentuar-se en la síl·laba penúltima; el cast. *brigola* és un catalanisme de data tardana [1562-79, que el *DAut.* declara propi d'«Aragó»; una variant *bricola* figura ja isoladament en la *CrConqUltr.* de c. 1300, text traduït del francès; i la variant *bricola*, també la tenim com a catalana en Desclot]; l'oc. *bricola*, que solament ens ha estat documentat en el *Floretus* (gloss. compilat en el Baix Roine a mj. S. xv) vindrà també de l'italià; i igualment el fr. ant. o mj. *bricole*, del qual hi ha bastants exs. en els Ss. xiv i xv (Machault, Froissart, Monstrelet, i aplicat a un tret de brigola en Chr. de Pisan; God. I, 373). Pel que fa a la forma catalana hauria pogut conservar l'accentuació esdrúixola, però no hi ha motiu per dubtar de l'accentuació tradicional, que és la paroxítona.

La forma catalana amb -g- no s'explica gaire partint de l'italià, i podria fer-nos suposar que vingués d'un gòt. *BRIKILS, però com que llavors hi hauria d'altres dificultats fonètiques, és preferible d'admetre que en la nostra llengua el mot va sofrir la influència de *biga* per etimologia popular, inspirada per la perxa característica de la *brigola* i pel sentiment de la correspondència fonètica *fica/fjga, bucato/bugada, locare/llogar*; veg. el gravat d'una *brigola* que ens dona Giese, *VKR* I, 148, i els altres detalls que el bon article d'*AlcM* i el d'ell ens descriuen. El mot figura ja set vegades en la *Crònica del Conqueridor* (veg. Giese, pp. 147, 171, 172), i una d'elles en la variant *bigola* (240.6), que no hi ha raó per sospitar d'error de lectura, car justament és deguda a aqueixa decisiva contaminació. Giese voldria derivar-ho del neerl. mj. *brike* per les pedres que llança la brigola, però com que aqueix mot designa la 'rajola', això ja dissuadeix de la idea, i d'altra banda el mot neerlandès només ha deixat descendents en francès i no en els idïomes romànics del Migjorn.

No es pot admetre l'etimologia que Ang. Prati atribueix al mot italià: de *bricco* 'moltó', mot d'origen obscur, i que ni tan sols és segur que no significués 'boc'. Un mot de tal derivació dialectal i local fóra ben difícil que s'hagués propagat tant i tan d'hora per Itàlia, i més inversemblant encara que ja hagués passat a les altres llengües romàniques des del S. XIII; però d'altra banda això solament explicaria que s'hagués aplicat a aqueixa màquina si fos un ariet, i la *brigola* era una espècie de catapulta per disparar grans pedres. Idea a abandonar. Cf. també la nota que ha dedicat a aqueix mot italià De Poerck en el *Bull. du C.* xviii, 35ss. Espero que sigui útil l'estudi que anuncia sobre el mot català el P. J. Bruguera.

DERIV.: *Brigolar*, rossellonès, 'aixafar, esbocinar' (Grandó, *Misc. Fabra*, 183).

1 *PSW* I, 166; cita de més a més un ex. de *briola*

rimant en -ola, però son insegurs el significat i la transmissió d'aquest text. Així com així el sistema accentual del francès i de la llengua d'oc hauria imposat el trasllat de l'accentuació.

BRILLAR, pres de l'it. *brillare* 'pegar giradetes', 'vibrar, tremolejar' i 'esplendir', mot de creació expressiva; per altra banda *brillar*, que amb la seva variant *brellar*, tenen, en moltes comarques, l'ús ja ben antic i genuí, de 'refilar o emetre un xiulet tremolós', parlant de l'ocell que serveix de reclam o del caçador que l'imita (per caçar altres ocells), té el mateix origen de creació expressiva o onomatopèica però, en aquest cas, nascut en la nostra llengua. □ 1.ª doc.: 'ser brillant', 1640, *DTorra*; *brellar* 'fer refilar el reclam', S. XIII, i *brillar* en aquest sentit, 1803, Belv.

L'italianisme apareix ja en la primera edició d'aquell diccionari amb un matis figurat: «*brilla, trau, o està bé: splendore nitet: praenitet, pulchre, apte, apprime cohaeret*», a la qual s'afegí després el matis estrictic «*brillar: radiare, emicare, scintillare, vibrare, fulgere: lo sol ja lluyr y brillar a la mar*», Lacav., 1695; «mostrar alguna cosa sa brillantor; met. lluhir algú per sos talents, prendas, etc.», Belv., 1803.

Per aquest temps era d'ús ja corrent en literatura. Puigblanch en *Lo temple de la Glòria* (1814) escrivia «del Sol etern que *brilla* sens aurora ---» (Montoliu, *BCAribau*, p. 184). No cal que continuem gaire, car es tracta d'un italianisme, de primer pertanyent només a un estil poètic elevat, i a usos metafòrics, que no ens torbarem a il·lustrar amb exemples d'escriptors d'estil més o menys trivial, macarrònic i de mal gust, que ben poc ens il·lustrarien sobre la vida real que anà prenent a poc a poc el mot. Hi hagué poca originalitat en aquest cas, respecte del castellà,¹ i així podríem repetir molt del que vaig posar ja en l'article del *DCEC*, que es podrà repassar per a d'altres detalls. Car en castellà —i també en francès [S. xvi]— té una història semblant i en totes dues llengües el mot fou pres igualment de l'it. *brillare*: no hi ha cap raó per dir que en català sigui castellanisme o francesisme (com admet *AlcM*, no se sap per què): en castellà tampoc no es documenta fins al S. xvii [1617, antelació que res no significa, és clar, en una innovació d'una època tan pobre en la nostra història literària].

En italià, en canvi, *brillare* és un mot (de to sobretot popular), molt estès en els dialectes i amb ben vàries accs., no sols la que s'ha transmès a les altres llengües romàniques —allí amb el matis preponderant de 'brillar trèmulament, centellejar, titillar (les estrelles)'— sinó bastantes més, i que en algunes (a desgrat del caràcter primordialment afectiu i popular del mot) apareix des del període literari arcaic: *brillare* 'saltar de goig, fruit' ja figura en Jacopone da Todi (segona meitat S. XIII), «girare intorno al suo centro» ja en el S. xvi, en l'Ariosto, 'espurnejar (un vi o licor)' (segle xvi), 'estar una mica begut' («essere brillo») 1623; *brillante*, com a mot seriós, «spiritoso» (beguda, persona) és freqüent en els escriptors més clàssics del S. xvii.